

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiminister
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn

Teie: 11.05.2026 nr 8-1/3800-1
Meie: 22.05.2026 nr 1-1/26_2026

Perekonnaseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus

Austatud minister Pakosta

Esitasite arvamuse avaldamiseks perekonnaseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Käsitlen arvamuse avaldamiseks esitatud eelnõud eeskätt võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu, lapse õiguste, soolise võrdõiguslikkuse ning puuetega inimeste õiguste kaitse perspektiivist.

Pean üldiselt positiivseks eelnõu eesmärgi ajakohastada perekonnaõiguse regulatsiooni ning tugevdada lapse õiguste kaitset, vähendada stigmatiseerivat käsitlust eestkostemenetluses ning muuta mitmed menetlused inimestele selgemaks ja vähem koormavaks. Samas pean samavõrd oluliseks juhtida tähelepanu mõnedele küsimustele, mis võivad mõjutada haavatavate gruppide õiguste tegelikku kaitset ning võrdse kohtlemise põhimõtte järgimist.

1. Lapsendamissaladuse regulatsiooni muudatused

Pean väga oluliseks ja toetan põhimõtteliselt eelnõus sisalduvat lähenemist, mille kohaselt tugevdatakse lapsendatu õigust teada oma päritolu ning nähakse ette lapsendaja kohustus teavitada last lapsendamise faktist.

Seletuskirjas on toodud õige põhimõte, et lapse õigus identiteedile ja päritolu teadmisele on osa era- ja perekonnaelu kaitsest ning seotud lapse põhiõigustega. Nõustun seletuskirjas toodud seisukohaga, et tänapäevane lapsendamissüsteem peab arvestama lapse õigusega kujundada teadlik arusaam oma identiteedist ja päritolust.

Positiivsena tuleb esile tõsta ka seda, et eelnõu tunnustab bioloogiliste õdede-vendade õigustatud huvi päritoluinfo vastu ning loob selgema õigusliku aluse nende kontaktide vahendamiseks.

Samas soovin juhtida tähelepanu sellele, et alaealise lapsendatu ligipääs päritoluinfole sõltub eelnõu kohaselt täielikult lapsendaja nõusolekust. Minu hinnangul tuleks vähemalt teatud juhtudel arvesse võtta ka lapse arengutaset ja küpsust, mitte lähtuda üksnes lapsendaja tahtest. Lapse autonoomia ning osalusõigused on lapse õiguste konventsiooni keskne osa ning nende tegelik tagamine vajab tähelepanu ka lapsendamise kontekstis¹.

Samuti pean vajalikuks rõhutada, et päritoluinfo kättesaadavuse korral tuleb pöörata tähelepanu puuetega inimeste ning piiratud teovõimega isikute tegelikule ligipääsule oma õigustele. Oluline on tagada, et info oleks kättesaadav arusaadaval ja vajadusel kohandatud kujul ning et isikutele oleks tagatud vajalik tugi oma õiguste kasutamisel.

Täiendavat põhjendamist vajaks asjaolu, miks täisealise lapsendatu õigus saada bioloogiliste vanemate isiku- ja kontaktandmeid ilma bioloogilise vanema nõusolekuta seotakse lapsendamise ajaga. Enne 1. jaanuari 2027 lapsendatud täisealine isik saab küll küsida teavet lapsendamise fakti ja enda päritolu kohta, kuid bioloogiliste vanemate tuvastamist võimaldavate andmete avaldamine jääb sõltuma bioloogilise vanema nõusolekust. Pärast seda kuupäeva toimunud lapsendamiste puhul sellist nõusolekut enam ei eeldata. Selline eristus võib vajada täiendavat põhjendamist, sest lapsendatu huvi teada oma bioloogiliste vanemate isikut ei sõltu sellest, millal lapsendamine toimus.

Samuti vajab täpsustamist bioloogiliste vanemate kontaktandmete väljastamise kord. Seletuskirjast nähtub, et täisealisele lapsendatule võib väljastada nii bioloogiliste vanemate isikuandmeid kui ka kontaktandmeid. Kontaktandmete väljastamine võib aga mõnel juhul kaasa tuua otsese kontakti olukorras, kus see ei pruugi olla kõigi osapoolte jaoks turvaline või soovitud. Seetõttu tuleks kaaluda, kas enne kontaktandmete väljastamist peaks olema võimalik hinnata kontakti turvalisust ning vajaduse korral kasutada esmalt Sotsiaalkindlustusameti vahendatud kontakti.

¹ [Lapse õiguste konventsioon–Riigi Teataja](#) (artikkel 12)

2. Lapse ja vanemate õiguste tasakaal

Pean väga oluliseks, et eelnõu rõhutab lapse õigust lähedasele suhtele mõlema vanemaga. Samuti on oluline, et hooldusõiguse üle otsustamisel rõhutatakse lapse huvide esikohale seadmist ning vanemate koostöövõimet.

Siiski soovin rõhutada, et lapse huvide hindamine peab olema stereotüübivaba ning lähtuma iga konkreetse lapse ja pere olukorrast. Soolise võrdõiguslikkuse seaduse eesmärk on tagada naiste ja meeste võrdne kohtlemine kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Seetõttu on oluline vältida praktikat, kus hooldusõiguse küsimustes lähtutakse automaatselt traditsioonilistest soorollidest või eeldustest selle kohta, milline vanem on lapse kasvatamiseks sobivam.

Pean vajalikuks rõhutada ka lähisuhtevägivalla aspekti. Mõlema vanema suhte tähtsustamine ei tohi viia olukorrani, kus vägivallaga seotud riskid jäävad piisava tähelepanuta. Lapse huvide hindamisel peab esmatähtsaks jääma lapse ja vägivallaohvri turvalisus.

3. Kolmandate isikute suhtlusõiguse laiendamine

Pean positiivseks, et eelnõu arvestab lapse tegelikke kiindumussuhteid ning võimaldab paindlikumalt hinnata lapse jaoks oluliste isikute rolli tema elus.

Kaasaegsed peremudelid on mitmekesised ning lapse jaoks olulised suhted ei pruugi alati kattuda traditsioonilise perekäsitlusega. Seetõttu pean oluliseks, et regulatsiooni rakendamisel välditaks kitsalt traditsioonilist või stereotüüpset lähenemist pereelule. Lapse huvide hindamisel tuleb lähtuda tegelikest hooldus- ja lähedussuhetest ning tagada kõigi perede võrdne kohtlemine sõltumata nende vormist.

4. Eestkoste regulatsiooni muudatused

Pean väga oluliseks ja tervitan muudatust, millega eemaldatakse seadusest vananenud ja stigmatiseeriv terminoloogia, sealhulgas mõisted „vaimuhaigus“ ja „nõrgamõistuslikkus“. Selline muudatus toetab inimväärikuse kaitset ning on kooskõlas kaasaegse puudeõiguste käsitlusega.

Küll aga soovin juhtida tähelepanu sellele, et eestkostemenetluse paindlikumaks muutmine ei tohi kaasa tuua isikute menetlusgarantiide

nõrgenemist. Eelnõuga tehtavad muudatused ekspertiisi määramisel võivad küll vähendada menetluskoormust, ent siiski on oluline tagada, et isiku tegelik tahe, vajadused ja otsustusvõime oleksid piisavalt välja selgitatud.

Pean oluliseks rõhutada puuetega inimeste õiguste konventsioonist tulenevat põhimõtet, mille kohaselt tuleb võimalusel toetada inimese autonoomiat ja otsustusvõimet ning kasutada võimalikult vähe piiravaid meetmeid². Ka eestkostemenetluses tuleb eelistada lahendusi, mis säilitavad inimese võimalikult suure otsustusõiguse ja osaluse teda puudutavate otsuste tegemisel.

Samuti väärrib tähelepanu eestkoste maksimaalse tähtaja pikendamine seitsme aastani. Oluline on tagada, et pikaajaliste piirangute puhul toimuks regulaarne sisuline kontroll selle üle, kas eestkoste ulatus on jätkuvalt vajalik ja proportsionaalne.

5. Abielulahutuse menetluse lihtsustamine

Mõistan eelnõu eesmärki vähendada abielulahutuse puhul menetluskoormust ning soodustada kokkuleppelisi lahendusi. Samas soovin rõhutada, et kokkuleppel põhinevad menetlused ei pruugi alati tagada poolte tegelikku võrdsust.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata olukordadele, kus tegemist on lähisuhtevägivalla, majandusliku sõltuvuse või muude ebavõrdsete võimusuhetega. Sellistes olukordades võib formaalne kokkulepe varjata tegelikku sundi või ebavõrdset läbirääkimispositsiooni. Minu hinnangul on oluline tagada, et menetluse lihtsustamine ei vähendaks haavatavate isikute tegelikku ligipääsu õiguskaitsele.

6. Kokkuvõte

Toetan üldiselt eelnõu eesmärki ajakohastada perekonnaõiguse regulatsiooni ning tugevdada lapse õiguste kaitset. Positiivsena tõstan esile lapsendatu õiguste tugevdamist, lapse huvide suuremat rõhutamist ning stigmatiseeriva terminoloogia eemaldamist eestkostevaldkonnas.

Samas pean vajalikuks jätkuvalt tähelepanelikult hinnata muudatuste mõju haavatavatele gruppidele, sealhulgas lastele, puuetega inimestele,

² [Puuetega inimeste õiguste konventsioon ja fakultatiivprotokoll–Riigi Teataja](#)

lähisuhtevägivalla ohvritele ning erinevates peremudelites elavatele inimestele. Regulatsioonide rakendamisel tuleb tagada stereotüübivaba ja individuaalne lähenemine ning tegelik ligipääs õigustele kõigile inimestele võrdselt.

Eelnõu edasiarendamisel tuleb tagada, et menetluste lihtsustamine ja paindlikumaks muutmine ei toimuks isikute põhiõiguste, menetlusgarantiide ega haavatavate gruppide tegeliku kaitse arvelt.

Lugupidamisega,

Christian Veske

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik
/allkirjastatud digitaalselt/